

IX. Kansanlastentarhat.

Kansanlastentarhain johtokunnan kertomus työvuodelta 1915—16¹⁾ oli seuraavaa sisällystä:

Kansanlastentarhain johtokuntaan kuuluivat työvuonna 1915—16 kaupunginvaltuuston valitsemina rehtori filosofianmaisteri Bernhard Estlander, puheenjohtajana, pankinjohtaja lakitieteentohtori Alexander Frey, kansakouluntarkastaja filosofiantohtori Oskari Mantere, kansakoulunjohtajatar neiti Hanna Paqvalén ja konsulinrouva Bertha Paulig.

Johtokunnan sihteerinä on ollut ent. lääninsihteerinä Axel Th. Möller.

Tarkastajantehtäviä on hoitanut neiti Thyra Gahmberg.

Opettajisto.

Lastentarhain opettajattarina ovat toimineet seuraavat henkilöt: kaksikielisissä kansanlastentarhoissa: Sörnäsissä (Ebeneserkodissa): johtajattaret neidit Elisabeth Alander (virasta vapaa syyskuun 1 päivästä lokakuun 1 päivään, viransijaisena neiti Ester Zidbäck) ja Hanna Rothman, joka osaksi työajastaan on palkannut ylimääräisen, opettajattaren, Sulo Virekosken, sekä opettajattaret neidit Olga Pikoff Ingrid Holmström, Hilda Nyholm, Anna Kalning (lastenkamariosastolla), Elsa Böök (ylimääräinen opettajatar kesällä), Armas Soriola, Hanna Stenius, Bertha Gröndahl, Marja Kantele, Aili Sarkkila, Aino Palmroth (lastenkamariosastolla), Ruth Danielsson (ylimääräinen opettajatar kesällä), Lisi Roos, Lempi Valtonen ja Siiri Puhakka; Fredrikserissä, Hertankadun 14:ssä: johtajatar neiti Eva Brander sekä opettajattaret neidit Aino Saarelainen, Ingrid Gustafsson ja Ines Sundholm; Hermannissa, Gumtähdenkadun 4:ssä: johtajatar neiti Karin Eklund sekä opettajattaret rouva Signe Eklund, neidit Eva Valli ja Hilda Soininen (lastenkamariosastolla, virasta vapaa koko vuoden, viransijaisena neiti Karin Gartz);

ruotsinkielisissä kansanlastentarhoissa: Vladimirinkadun 21:ssä: johtajatar neiti Ingeborg Liljeström sekä opettajattaret neidit Ester Mannelin, Astrid Liljeström ja Gunhild Liljeström; Sepänkadun 13:ssa: johtajatar neiti Elin Eklund sekä opettajattaret neidit Hildur Nord-

¹⁾ Kertomusta seuranneita tauluja ei ole otettu tähän; osa niissä olevista tiedoista on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa vuodelta 1915.

man, Signe Nordman ja Sigrid Björnberg; Tehtaankadun 13:ssa: johtajatar neiti Helga Bengelsdorff sekä opettajattaret neidit Barbara Luther (virasta vapaa huhtikuun 18 päivästä toukokuun 30 päivään, viransijaisena neiti Thyra v. Christerson) ja Martha Luther; Kalliossa, Itäisen viertotien 3:ssa: johtajattaret neidit Bertha Bäckman (virasta vapaa syyskuun 1 päivästä lokakuun 15 päivään, viransijaisena neiti Armie Palin) ja Lilli Vinter sekä opettajattaret neidit Hella Federley (virasta vapaa tammikuun 15 päivästä kesäkuun 1 päivään: viransijaisena neiti Armie Palin), Greta Ascholin, Viola Furuholm ja Lola Lindholm (lastenkamariosastolla); Töölössä, Töölönkadun 47:ssä, Bertha-Mariakodissa: johtajatar neiti Lydia Wendell sekä opettajattaret neidit Elsa Olin, Louise Stoltzenberg, Martha Saurén ja Ester Stenius (virasta vapaa, viransijaisena neiti Margit Ascholin); Hermannissa, Saarikadun 4:ssä: johtajatar neiti Hilda Anthoni sekä opettajattaret neidit Anna Granfelt (apulaisjohtajatar), Elsa Norrman, Signe Törnwall ja Lydia Fagerlund (lastenkamariosastolla):

suomenkielisissä kansanlastentarhoissa: Kansakoulunkadun 1:ssä: johtajatar rouva Ester Walters (virasta vapaa maaliskuun 29 päivästä huhtikuun 27 päivään, viransijaisena neiti Greta Hall) sekä opettajattaret neidit Eini Streng (apulaisjohtajatar, virasta vapaa helmikuun 19 päivästä maaliskuun 20 päivään, viransijaisena neiti Greta Hall), Signe af Hällström ja Aino Sirola; Punavuorenkadun 7:ssä: johtajatar neiti Lina Hellgren sekä opettajattaret neidit Aini Varheenmaa, Tekla Carlson (virasta vapaa kevätlukukauden 1916, viransijaisena neiti Jenny Vuolukka) ja Elsa Nygren; Pursimiehenkadun 27:ssä: johtajatar rouva Sulo Varheenmaa (virasta vapaa huhtikuun 1 päivästä toukokuun 14 päivään työskennelläkseen Ebeneserkodin lastentarhassa ja seminaarissa, viransijaisena neiti Aino Palmroth), sekä opettajattaret neidit Olga Lundberg, Liisa Varheenmaa, Fanny Karhula (kevätlukukaudella) ja Helga Nygren (kevätlukukaudella, lastenkamariosastolla); Korkeavuorenkadun 1:ssä: johtajatar neiti Annie Rundström (virasta vapaa marraskuun 15 päivästä joulukuun 15 päivään ja huhtikuun 27 päivästä toukokuun 22 päivään, viransijaisena neiti Lilly Björklund) sekä opettajattaret neidit Maria Johansson (virasta vapaa maaliskuun 15 päivästä huhtikuun 30 päivään, viransijaisena neiti Lilly Björklund), Hilja Immonen ja Bertha Vaselius (virasta vapaa tammikuun 27 päivästä toukokuun 30 päivään, viransijaisena neiti Rauha Englund); Kalliossa, Itäisen viertotien 5:ssä: johtajatar rouva Mary Mether sekä opettajattaret neidit Aino Hirn, Edith Angervo ja Elsa Noponen (virasta vapaa helmikuun 1 päivästä 19 päivään, viransijaisena neiti Karin Gartz); Alppikadun 11:ssä: johtajatar neiti Ingrid Poppius sekä opettajattaret neidit Aino Kivi, Jeny Mittler ja Rauha Englund (kevätlukukaudella, lastenkamariosastolla); Töölössä Kammion-

kadun 11:ssä: johtajatar neiti Anna Geitlin sekä opettajattaret neidit Helmi Geitlin (virasta vapaa helmikuun 17 päivästä maaliskuun 8 päivään), Ilma Geitlin (virasta vapaa kevätlukukauden, viransijaisena neiti Elisabeth Björklund) ja Lahja Vaaranen; Hermannissa Itäisen viertotien 25:ssä, Kotikalliossa: johtajattaret neidit Therese Vuorene (virasta vapaa koko vuoden, viransijaisena neiti Toini Hämäläinen) ja Elsa Borenius sekä opettajattaret neidit Gerda Forsström, Eva Hyvärinen, Elli Knuutila, Olga Sulin (lastenkamariosastolla), Ida Railio (ylimääräinen opettajatar kesällä) ja Elli Leppälä (ylimääräinen opettajatar kesällä).

Kaupungin
avustamat las-
tentarhat.

Työvuonna 1915—16 saivat seuraavat 17 (3 kaksikielistä, 6 ruotsin- ja 8 suomenkielistä) lastentarhaa kannatusapua Helsingin kaupungilta, nimittäin:

kaksikieliset kansanlastentarhat Sörnäsissä, Ebeneserkoti, Helsinginkadun 3—5:ssä, jonka lastentarhan yhteydessä on lastentarhanopettajatarseminaari ja joka käsittää ruotsin- ja suomenkielisen osaston suomenkielisen haaraosaston (Helsinginkadun 7:ssä) ja kaksikielisen lastenkamariosaston 50 lapselle sekä sitä paitsi 30 lapselle osaston, joka on toiminnassa kesäkuukausina 3 tuntia päivittäin; lastentarha Fredriksperissä, Hertankadun 16:ssa; lastentarha Hermannissa Guntähdenkadun 4:ssä, jossa on koko vuoden toimiva osasto 15 lasta varten;

ruotsinkieliset kansanlastentarhat Vladimirinkadun 21:ssä; Sepänkadun 13:ssa, Solhem; Tehtaankadun 13:ssa; Kalliossa, Itäisen Viertotien 3:ssa, lastenkamariosastoinen 25 lapselle; Töölössä, Töölönkadun 47:ssä, Bertha-Mariakoti; Hermannissa, Saarikadun 4:ssä, iltapäiväosastoinen;

suomenkieliset kansanlastentarhat Kansakoulunkadun 1:ssä; Puna-vuorenkadun 7:ssä; Pursimiehenkadun 27:ssä, missä kevätlukukaudesta 1916 lähtien on lastenkamariosasto; Korkeavuorenkadun 1:ssä; Kalliossa, Itäisen Viertotien 5:ssä; Alppikadun 11:ssä, lastenkamariosastoinen 25 lapselle; Hermannissa, Itäisen viertotien 25:ssä, (Kotikallio), lastenkamariosastoinen 35 lapselle, joka on avoinna koko vuoden, ja Helsingin anniskeluosakeyhtiön voittovaroilla kustannettuine lastenseimineen; Töölössä, Kammionkadun 11:ssä.

Työvuonna 1915—16 on lastentarhain toiminnassa toimeenpantua sangen vähäisiä laajennuksia. Ainoastaan Pursimiehenkadun 27:n suomenkieliseen lastentarhaan on uusi osasto tullut lisää. Kaksi uutta lastenkamariosastoa on perustettu, nimittäin Pursimiehenkadun 27:n ja Alppikadun 11:n suomalaisiin lastentarhoihin. Toivottava on, että nykyiset vaikeat taloudelliset olot eivät kauan pane estettä näiden laitosten kehitykselle, jotka ovat erittäin tarpeelliset niiden lasten hoidolle, jotka eivät vielä ole saavuttaneet kouluikää.

Lukukaudet.

Syyslukukaudella 1915 alkoi työ lastentarhoissa syyskuun 1 p:nä

ja jatkui joulukuun 17 päivään. Kevätlukukausi 1916 alkoi tammikuun 15 p:nä ja päättyi toukokuun 26 p:nä.

Lapsille on järjestetty heidän ikänsä ja kehityskautansa mukaan sovittua työtä ja leikkiä, joissa opettajatarten erikoinen huomio on asiasta opettajatarkoituksissa olleiden keskustelujen johdosta ollut suunnattuna lasten itsenäisyyteen lastentarhassa ja työn yksinkertaisuuteen. Lapsissa on koetettu herättää riippumattomuuden tunnetta ja iloa omintakeisesti suoritetuista tehtävistä, tarmoa voittamaan vaikeudet ja olemaan käyttämättä toisten apua, kun voi tulla toimeen omin päin. Tätä omintakeisuutta on pyritty kehittämään antamalla lasten suoritettavaksi pieniä käsitöitä, käytännöllistä toimintaa lastentarhassa ja puutarhassa, lastentarhassa esiintyvissä moninaisissa talous-tehtävissä sekä tavallisissa toimissa ja vapaassa leikissä. Lasten kasvatukselle on ollut sangen tärkeää, että kaikki lastentarhain laitteet ovat olleet mahdollisimman vaatimattomia. Lastentarhanopettajattaret ovat pyrkineet noudattamaan mahdollisimman suurta vaatimattomuutta lastentarhain sisustuksessa ja koettaneet alkeellisilla keinoilla saada laitoksiinsa miellyttävän leiman. Lasten mielikuvituksen kehittämiseksi sekä heidän mielensä pitämiseksi reippaana, iloisena ja tyytyväisenä on koetettu tulla toimeen mahdollisimman yksinkertaisilla työskentely- ja leikkivälineillä. Sodan aiheuttamasta kalliista ajasta huolimatta eivät opettajattaret ole anoneet entistä suurempia määrärahoja työskentelyvälineitä varten, vaan ovat yksinkertaistuttamalla lasten töitä ja leluja tulleet toimeen samalla määrärahalla, 1 markalla 50 pennillä, kuin edellisenäkin vuonna. Samoin kuin ennenkin on lasten toimiuta yhdistetty johonkin tiettyyn toimintakohtaan, esineeseen tahi ilmiöön lasten luonnollisessa kokemuspierissä. Semmoisia ovat olleet: syksy, puutarha, sadonkorjuu, omena, peruna, metsä syksyllä, sienet, puolukat, puut, pihlaja, talvi, lumi, pakkanen, linnut lintulaudalla, kevät, kevät-kukat. Lisäksi mainittakoon hevonen, lehmä, koira, kanat, kaniinit, varpunen, valo, vesi, koti, kello, lappalaiset ja poro, leipä ja leipuri. Myöskin puuseppä, nuohooja ja ajomies ovat esiintyneet lastentarhan-elämässä ja aiheuttaneet toimintaa. Fröbelin lahjoja on käytetty. Keskipisteet ovat aiheuttaneet opettamaan pieniä lauluja sekä antaneet aiheita satuihin ja kertomuksiin. Lasten uskonnollisen tunteen herättämiseksi on esitetty sopivia kertomuksia raamatunhistoriasta sekä opetettu yksinkertaisia raamatunlauseita.

Lapset ovat oleskelleet lastentarhassa 4 tuntia päivittäin k:llo 10:stä a.p. k:llo 2:een i.p. Työpäiväin lukumäärä (181—199) on jonkin verran vaihdellut, riippuen lastentarhoissa ilmaantuneista tarttuvista taudeista sekä niiden aiheuttamasta pitempi- tai lyhempiäaikaisesta sulkemisesta.

Lastentarhoissa oli varattu tilaa syyslukukaudella 1,980 ja kevätlukukaudella 2,015 lapselle, mutta niitä vastaanotettiin syyslukukau-

Työn laatu.

Työajat.

Lasten luku-
määrä.

della 2,135 ja kevätlukukaudella 2,097 eli 155 ja 62 lasta yli säännöllisen määrän.

Lasten lukumäärä eri lastentarhoissa on ollut varsin erilainen. Ebenerserkodin lastentarhassa kaksine osastoineen ja haaraosastoineen on ollut kokonaista 368 lasta, jota vastoin pienimmässä lastentarhassa, Tehtaankadun 13 :ssa, on ollut 80 lasta.

Lapsia, joita ei ole voitu vastaanottaa.

Joka syksy on pyrkijäin suuri luku tuottanut samoja vaikeuksia, niin myöskin syksyllä 1915. Eri lastentarhoista käännyttiin syksyllä 1915 takaisin 743 niihin pyrkivää lasta. Vaikka lastentarhat ovat etusijassa koettaneet varata tilaa suurimmassa tarpeessa oleville lapsille, on kuitenkin, eritoten Sörnäsissä, Kalliossa ja Hermannissa, missä takaisin käännytettyjä lapsia oli suurin joukko, täytynyt olla vastaanottamatta lukuisia seunmoisiakin lapsia, jotka olisivat olleet lastentarhain tarjoaman kasvatuksen ja taloudellisen avun pakottavassa tarpeessa. Uusien suomenkielisten lastentarhain perustaminen näihin kaupungin-osiin olisi sentähden erittäin tarpeen vaatima.

Lasten ikä.

Lasten ikä on vaihdellut 3 ja 7 vuoden välillä. Erittäin hellellävissä tapauksissa on vastaanotettu lapsia, jotka eivät vielä ole täytäneet 3 vuotta. Näin on tehty ainoastaan siinä tapauksessa että he ovat olleet niin kehittyneitä, että heidät on haitatta voitu alistaa siihen kurinpittoon, jota järjestyksen ja viihtymisen vuoksi täytyy vaatia lastentarhassa, sekä jos he ovat olleet kotonaan vailla silmälläpitoa päivisin

Terveydentila.

Yleinen terveydentila lastentarhoissa on tänä talvena ollut erittäin hyvä. Varsin harvoin on kulkutauteja ilmaantunt. Syyslukukaudella sattui Kansakoulunkadun 1:n lastentarhassa neljä kurkkumätätapausta sekä kahdessa lastentarhassa yksityisiä pussitautin tapauksia. Kevätlukukaudella esiintyi kurkkumätää seuraavissa lastentarhoissa: Ebenerserkodin haaraosastossa 1 tapaus, Pursimiehenkadun 27:ssä 2 tapausta, Itäisen viertotien 5:ssä 1 tapaus, Kammionkadun 11:ssä 2 tapausta, Kotikalliossa 1 tapaus sekä Töölön ruotsinkielisessä lastentarhassa vaikeanlaatuinen kulkutauti, joka aiheutti pitämään tämän lastentarhan suljettuna helmikuun 28 päivästä maaliskuun 17 päivään. Yksityisiä tuhkarokkotapauksia on sattunut Ebenerserkodin molemmilla osastoilla sekä sen haaraosastolla. Sama tauti esiintyi verraten tuhoisana Pursimieshenkadun 27:n lastentarhassa. Tulirokkoa sattui yksi tapaus Ebenerserkodin ruotsinkielisellä osastolla.

Maksut.

Lukukausimaksu on ollut 2 markkaa kaupungin keskiosain ja 1 markka Sörnäsin, Hermannin ja Fredriksperin lastentarhoissa. Saamistaan aterioista ovat lapset maksaneet 5 penniä päivältä. Hellellävissä tapauksissa on myönnetty huojennusta näiden maksujen suorituksessa, onpa eräät lapset niistä kokonaankin vapautettu.

Lastenkamari-osastot.

Kevätlukukauden 1916 alussa avattiin uudet lastenkamariosastot Pursimiehenkadun 27:n ja Alppikadun 11:n suomalaisissa lastentar-

hoissa. Tämmöisiä osastoja on 6 lastentarhassa, nimittäin Ebeneserkodissa, Kallion ruotsalaisessa lastentarhassa, Gumtähdenkadun 4:n lastentarhassa, Hermannin suomalaisessa lastentarhassa sekä vastamainituissa Pursimiehenkadun 27:n ja Alppikadun 11:n lastentarhoissa. Niissä voidaan tarjota hoitoa kaikkiaan 170 lapselle. Hermannin ruotsinkielinen lastentarha on iltapäivin avoinna 25 lapselle. Lastenkamariosastoille on vastaanotettu lapsia, jotka kotonaan ovat vailla silmäläpitoa päivisin. Nämä osastot ovat olleet avoinna siihen aikaan, klo 7—10 a. p. ja 2—6 i. p., jolloin varsinainen lastentarha ei ole ollut toimessa. Lastenkamariosastoilla käytetään järjestettyä työskentelyä suppeammassa mitassa kuin lastentarhoissa, syystä että suuri osa ajasta menee lepoon ja syömiseen. Lapset saavat kaksi aterialla. Elämä näillä lastenkamariosastoilla voidaan järjestää hiukan enemmän kotielämän tapaiseksi, syystä että niiden palveluksessa on jonkin verran lukuisampi henkilökunta ja lapset voidaan jakaa pienempiin ryhmiin. Lapset ovat suorittaneet maksua 5—25 penniä päivässä, taloudellisen asemansa mukaan. Täydellistä vapautusta maksuista ei ole myönnetty.

Kalenterivuonna 1915 oli kaikista Helsingin kaupungin avustamista lastentarhoista kustannuksia Smk. 272,463:78, josta summasta kaupungin osalle tuli Smk. 247,708:89. Fredrikserin lastentarhalle on rautatiehallitus myöntänyt 2,600 markan määrärahan. Lasten maksuista on kertynyt Smk. 16,645:60. Lastentarhahuoneistot ovat toisinaan olleet vuokrattuina yhdistysten kokouksiin ja iltamiin, joten on kertynyt vähäisiä tuloja. Samaten on vuokraamalla pianoja kesäkuukausiksi sekä tilapäisten yksityisten lahjain y. m. johdosta lastentarhoilla ollut hiukan lisätuloja. Kaikkiaan oli lastentarhoilla näitä ylimääräisiä tuloja Smk. 7,244:55.

Paitsi niitä asioita, jotka johtosääntöjen mukaan ovat olleet lastentarhain johtokunnan ratkaistavia, on se ottanut pohdittavaksi kysymyksen lastentarhain opettajiston eläkkeestä. Tästä asiasta antoi johtokunta kaupunginvaltuustolle kirjelmän¹⁾, jossa johtokunta esittämillään syillä ehdotti, että kaupunki tekisi yksityiskoulujen eläkekassan kanssa semmoisen sopimuksen, että kaikki kansanlastentarhain vakinaiset opettajat tulisivat kassan osakkaiksi, jossa tapauksessa kaupunki ei ainoastaan suorittaisi kerta kaikkiaan pääsymaksua kaikkien toimessa olevain kansanlastentarhain puolesta sekä vuotuista apumaksua hoitokuluihin, vaan myös vuosimaksut kaikkien vakinaisten opettajatarten puolesta alimmassa eläkeluokassa.

Opettajatarten eläkekysymys.

Asiaa valmistelemaan asetti kaupunginvaltuusto valiokunnan, johon valittiin rehtori V. T. Rosenqvist, tohtori H. M. J. Relander ja professori J. J. Sederholm. Tämä valiokunta puolsi²⁾ johtokunnan

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 43. — ²⁾ Ks. siv. 84 ja seur.

ehdotusta siinä muodossa, että Helsingin kaupunki eläke-edun hankkimiseksi kunnan avustamain kansanlastentarhain vakinaisille opettajattarille suorittaisi huhtikuusta 1916 lähtien yksityiskoulujen eläkekassaan maksut, jotka oikeuttaisivat opettajattaret saamaan eläkkeen mainitun kassan alimmassa eläkeluokassa, kuitenkin niin ettei apumaksuvelvollisuus koskisi niitä edellä mainittuna lukukautena virassa olevia opettajattaria, jotka olivat täyttäneet 51 vuotta, ei myöskään opettajattaria, jotka vastedes tulevat kansanlastentarhain palvelukseen 40 vuotta täyttäneinä. Edelleen ehdotti valiokunta, että kansanlastentarhain johtokunta valtuutettaisiin edellä mainitussa kohden eläkekassan hallinnon kanssa tekemään sopimus puheena olevain toimihenkilöjen osallisuudesta, huomioon ottamalla että kaupungille taataan oikeus saada, jos haluaa, lastentarhain ehkä tultua kunnallistetuiksi, viiden vuoden osallisuusajan kuluttua irtisanomisen jälkeen suorittamansa maksut takaisin ynnä niille 4 % korkoa korolle sekä että kaupungille varataan samanlainen oikeus, siinä tapauksessa että yksityinen osakas eroaa kassasta viiden vuoden kuluttua.

Kokouksessaan marraskuun 30 p:nä 1915 päätti kaupunginvaltuusto myöntää valiokunnan puoltamat eläke-edut kaupungin avustamain kansanlastentarhain opettajattarille.

Tarkastaja.

Vuoden 1915 umpeen mennessä oli se 3 vuoden aika, joksi kaupunginvaltuusto oli määrännyt lastentarhain tarkastajan, neiti Thyra Gahmbergin toimeensa, päättynyt. Tämän johdosta päätti johtokunta kaupunginvaltuustolle ehdottaa, että virka 1916 vuoden alusta asetettaisiin vakinaiselle kannalle 6 kuukauden irtisanomisehdoin ja 2,400 markan vuosipalkoin sekä että tarkastaja neiti Gahmberg, jos kävisi päinsä, määrättäisiin saamaan virka hakemattaan. Kaupunginvaltuusto hyväksyi tämän lastentarhain johtokunnan ehdotuksen ja myönsi tarkastajalle 2,400 markan vuosipalkan.

Lastentarhalääkäri.

Vuonna 1913 myönnettiin lastentarhoille ensi kerta määräraha lääkärihoitoa varten. Kaikki johtajattaret päättivät käyttää samaa lääkäriä, lääketieteenlisensiaatti Tor Waenerbergiä, joka hiljattain oli palannut matkaltaan ulkomaille, missä hän oli tutkinut nykyaikaista lasten terveydenhoitoa. Siitä lähtien toimi tohtori Waenerberg lastentarhain lääkärinä ja hoiti tätä tointa myöskin työvuoden 1915—16, valitettavasti viimeisen, jona lastentarhain hoidokit saivat olla hänen lämminsydämisen ja taitavan silmälläpitonsa ja hoitonsa alaisina. Kesäkuun 15 p:nä 1916 tohtori Waenerberg kuoli korvaamattomaksi tappioksi Helsingin yhteiskunnan köyhille lapsille. Sinä lyhyenä aikana, minkä hän toimi lastentarhain lääkärinä, aikaansai hän vilkkailla esitelmillä ja herättävillä keskusteluilla monta parannusta lastentarhain terveydellisiin oloihin ja kiinnitti opettajatarten huomiota terveydenhoidon suureen merkitykseen kasvatustyölle ja sen yhteydessä. Lukui-

sissa vanhempain kokouksissa hän piti valaisevia ja mukaansa tempaavia esitelmiä lastenhoidosta ja vanhempain velvollisuuksista lapsia kohtaan sekä avusti äitejä neuvoilla ja ohjeilla. Koko tohtori Waenerbergin toiminnasta huokui mitä lämpimän harrastus yhteiskunnan huono-osaisimpia lapsia kohtaan, ja hänen pyrkimyksensä oli saada heidät mahdollisimman laajassa määrässä ulos päivänpaisteeseen ja raittiiseen ilmaan sekä haukkia heille mahdollisimman puhtaat, valoisat ja onnelliset olot sekä kotonaan että kodin ulkopuolella. Hän oli sentähden ensimmäinen, joka herätti ajatuksen lastentarhain kesäsiirtolain aikaansaamisesta, ja hän otti innokkaasti osaa niiden valmisteluun. Siirtolaopettajatarten kokouksissa hän antoi näille arvokkaita tietoja ja neuvoja. Erittäinkin kiinnittivät hänen mieltään n.s. lasten leikkiha'at; hän koetti saada lastentarhanopettajattaria niiden palvelukseen ja otti suoranaisesti osaa niiden järjestämiseen ja valvomiseen.

Lastentarhain johtajatarten anomuksesta myönsi kaupunginvaltuusto lastentarhain opettajattarille kalliinanjanlisäystä saman verran kuin kaupungin palveluksessa oleville virka- ja palvelusmiehille. Tämä etu suotiin 52 opettajattarelle.

Kalliinanjanlisäyksiä opettajattarille.

Lastentarhain opettajattaret ovat tänä vuonna samoin kuin ennenkin kokoontuneet keskustelukokouksiin, joissa tarkastaja on johtanut puhetta. Näissä kokouksissa on pohdittu lastentarhatyötä koskevia kysymyksiä, jotka ovat kohdistuneet m. m. lastentarhaan ja koteihin, lasten omintakeisuuteen ja itsetoimintaan, lastentarhatyön yksinkertaistuttamiseen, lasten hammashoittoon, lasten »leikkihakoihin», lastentarhanopettajatarten eläkekysymykseen, sairas- ja hautausapukassoihin sekä lastentarhain ohjesääntöehdotukseen. Tohtori Tor Wænerberg piti esitelmän vasenkätisyydestä ja neiti Paula af Heurlin laulunopetuksesta. Näiden kokousten tuloksena voidaan merkitä päätös kiertokirjelmän jakamisesta äideille neuvoineen ja ohjeineen siisteyden, järjestyksen ja täsmällisyyden noudattamisesta sekä toimenpiteet tarttuvien tautien leviämisen estämiseksi.

Opettajatarten kokoukset.

Samoin kuin viime vuonna, jolloin toimeenpantiin suomenkielinen piirustuskurssi ja svenska kvinnoförbundet-liiton, lastentarhanopettajatarten aloitteesta toimeenpannuissa yhteiskunnallisissa kursseissa kävi mainittuja opettajattaria lukuisasti, on tänäkin vuonna toimeenpantu lastentarhanopettajatarten valmistuskurssi. Tällä kertaa aloitti neiti Elli Björkstén sarjan ruotsinkielisiä luennoita näytäntöineen voimistelusta ja sen merkityksestä ihmisen kehitykselle, eritoten pikkulapsia silmällä pitäen. Näillä luennoilla on käynyt nelisenkymmentä lastentarhanopettajatarta ja niitä jatketaan syksyllä 1917.

Oivaltaen kodin ja lastentarhan kasvatustyön yhteyden merkityksen ovat lastentarhain opettajattaret käymällä lasten kotona sekä toimeenpanemalla vanhempain iltamia ja keskusteluja äitien kanssa

Opettajatarten ylimääräinen työ.

asettuneet yhteyteen kotien kanssa. Opettajattaret ovat niinkään koettaneet tarpeen vaatiessa antaa käytännöllistä apua vähävaraisille kodeille. Kullekin lastentarhalle on kaupunginvaltuusto antanut vähäisen määrärahan vaatetusavuksi. Saadakseen tämän määrärahan paremmin riittämään ovat opettajattaret itse ommelleet suurimman osan jaetuista vaatekappaleista. Sitä paitsi ovat he hellittävässä tapauksissa koettaneet hankkia ylimääräistä avustusta yksityishenkilöiltä ja usein välittäneet apua sen tarpeessa oleville. Suuren ylimääräisen työn ovat opettajattaret ottaneet suorittaakseen kesäsiirtoloiden hyväksi, jotka enimmältä osalta pidetään voimassa heidän hankkimillaan yksityisillä varoilla. Lasten valinta, varustaminen ja lähettäminen siirtoloihin on niinkään tuottanut opettajattarille saugen paljon huolta. Sörnäsin kansanlastentarhan opettajattaret ovat, paitsi yhteisten siirtolain hyväksi suorittamaansa työtä, keräämillään avustuksilla pitäneet voimassa omaa kesäsiirtolaa 15 lapselle.

Eräissä lastentarhoissa ovat opettajattaret ottaneet hoitoonsa näissä laitoksissa aikaisemmin käyneitä lapsia järjestämällä työtupia tai työkokouksia, joissa nämä vanhemmat lapset ovat käsityön, laulun ja leikin vaihdellessa saaneet muutaman hupaisen hetken ja tulleet entisten opettajattariensa hyvän vaikutuksen alaisiksi.

Lasten ham-
mashoito.

Lastentarhan johtajattarien kirjelmän johdosta, joka koski hammashoidon hankkimista lastentarhoissa käyville lapsille, kehotti johtokunta lastentarhain lääkäriä antamaan lausunnon asiasta. Lääkäri toimitti tutkimuksia kahdessa lastentarhassa sillä tuloksella, että toisessa, jossa kävi etusijassa köyhäin perheiden lapsia, 72 % lapsista ja toisessa, jossa kävi keskisäädyn lapsia, 60 % lapsista oli pakottavassa hammashoidon tarpeessa, sekä että ainoastaan 9 %:lla oli aivan virheettömät hampaat. Saatuaan nämä suuret epäkohdat todetuiksi päätti johtokunta kaupunginvaltuustolta anoa apurahaa lasten hammashoidon kustantamiseksi. Kaupunginvaltuusto myönsi tähän tarkoitukseen 1,400 markan määrärahan.

Lastenseimet,
lasten työtuvat
ja lasten kesä-
siirtolat.

Johtokunta on varsinaisten tehtävänsä lisäksi saanut kaupunginvaltuustolta toimekseen valvoa Fredriksperin ja Hermannin (Kotikallion) lastenseimien, Töölön (Bertha-Mariakodin), Korkeavuorenkadun 1:n ja Itäisen viertotien 4:n työtupain sekä lastentarhain kesäsiirtolatoimintaa, jotka laitokset ovat saaneet kannatusapua auniskeluosakeyhtiön voittovaroista.

Molemmat lastenseimet ovat olleet tohtori Wænerbergin johdossa. Fredriksperin lastenseimen ei ole onnistunut saada yhtä suuria yksityisiä apurahoja kuin Kotikallion lastentarhan yhteydessä olevan lastenseimen eikä se sen johdosta, mitä huoneistoon ja laitteisiin tulee, ole siihen täysin verrattava, mutta tässäkin seimessä tulevat lapset hyvin hoidetuiksi ja siellä vallitsee suuri siisteys. Fredriksperin lastenseimi

on tarkoitettu 20 lapselle, Hermannin seimi 10 lapselle talvikuukausina (syys—toukokuulla) ja 20 lapselle kesäkuukausina.

Rouva Nora Krogeruksen työtupa Itäisen viertotien 4:ssä on avoinna joka päivä. Lapset saavat yhden ruoka-aterian, suorittavat erilaisia käsitöitä sekä saavat veiston opetusta. Työtuvassa valmistetuista vaatekappaleista ja muista esineistä saavat lapset itse pitää osan, muut myydään laitoksen hyväksi. Lapset eivät suorita minkäänlaisia maksuja. Tässä työtuvassa, jolla ei ole omaa huoneistoa, vaan joka on sijoitettuna erään yhdistyksen huoneistoon, on käynyt ruotsia puhuvia lapsia.

Töölössä ja Korkeavuorenkadun 1:ssä sijaitsevat työtuvat ovat laadultaan enemmän niiden lasten työkokouksia, jotka aikaisemmin ovat käyneet samoissa lastentarhoissa, joiden huoneistoihin työtuvat on sijoitettu. Näitäkin johtavat enimmäkseen lastentarhain opettajattaret. Lapsille ei anneta ravintoa ja he suorittavat ompelu- ja veistotöitä. Töölön työtuvassa kävi noin 75, Korkeavuorenkadun 1:n työtuvassa 40 lasta.

Lastentarhain kesäsiirtolat ovat likeisessä yhteydessä lastentarhain toiminnan kanssa. Niitä järjestävät lastentarhain opettajattaret, jotka niinkään keräävät varat niiden voimassapitoon. Kesäksi 1915 järjestettiin 7 siirtolaa, joissa 216 lasta sai oleskella 6 viikkoa ja 20 lasta kaksi kuukautta. Siirtolat sijaitsivat Kirkkonummella, Urjalassa ja Karkussa sekä Svartbäckissä Porvoon saaristossa. Paraisten saarella oli rouva Augusta af Heurlin antanut siirtolain käytettäväksi sitä tarkoitusta varten sisustetun huvilan. Niinkään luovutti konsulinrouva Bertha Paulig neiti Marga Pauligin täydellisesti kalustaman ja sisustaman huvilan Humallahdessa siirtolain käytettäväksi sekä arkkitehti H. Saurén rakennuksen Hirsalassa samaan tarkoitukseen.

Rautatiehallitus myönsi vapaaliput rautateillä siirtolain lapsille ja henkilökunnalle sekä vapaan matkatavarain kuljetuksen siirtoloihin ja niistä takaisin. Sitä paitsi saatiin vapaaliput 334 lapselle, joilla oli tilaisuus kesällä oleskella sukulaistensa luona maalla, sekä 41 lippua heitä saattaville henkilöille. Kaupunginvaltuusto myönsi puheena olevaan tarkoitukseen 4,200 markkaa Helsingin anniskeluosakeyhtiön voittovaroista. Keräyskomitea varattomain keuhkotautisten hyväksi myönsi 2,000 markkaa ja yleisellä keräyksellä saatiin yksityisiltä Smk. 7,848:40. Vapaaehtoisina lahjoina kertyi vuoden varrella 645 markkaa sekä postikorttien myynnistä 700 markkaa. Kustannuksia oli Smk. 13,459:38. Siirtoloita johtivat enimmäkseen Helsingin lastentarhain opettajattaret.

Tulos lasten oleskelusta maalla oli erittäin hyvä. He palasivat kaikki terveinä ja verevinä ja heidän painonsa oli lisääntynyt 1 1/2—3 kiloa maalla oleskelun aikana.